

Stockholms prioriterade gångvägnät

Juni 2024

Det prioriterade gångvägnätet – en del av ett gångvänligt Stockholm

Det övergripande syftet med framtagandet av ett prioriterat gångvägnät är att locka fler människor att gå – i enlighet med gångplanens målbild om att stockholmare och besökare ska kunna, vilja, veta och våga gå. I gångplanen konstateras också att fotgängare är en heterogen grupp trafikanter som använder stadens offentliga rum på många olika sätt, både för rörelse och för vistelse. Människor har många olika motiv till varför de väljer att gå och fotgängarperspektivet behöver därför omfatta flera olika dimensioner. Den komplexa behovsbilden innebär att en gångvänlig stad behöver innefatta bland annat:

- ett sammanhängande och gent nätverk av gångvägar med bra anslutning till kollektivtrafiken
- tät och funktionsblandad bebyggelse där det är nära mellan målpunkterna
- attraktiva, universellt utformade och trygga offentliga rum
- begränsade mängder biltrafik, låga hastigheter och trafiksäkra gångpassager.

Det prioriterade gångvägnätet fokuserar främst på den första punkten i listan, genom att peka ut ett gent nätverk av gångstråk som tillsammans binder samman stadens viktiga målpunkter men också till viss del på punkt tre. I nätet framhålls stråk som fyller en särskilt viktig funktion ur ett gångperspektiv och där många människor rör sig. Materialet anger även framtida eller saknade länkar som kan bidra till att åstadkomma ett mer gent och sammanhängande gångvägnät. Nätet ska i första hand ses som ett prioriteringsstöd som kan underlätta åtgärdsplaneringen för flera olika delar av stadens verksamheter.

Avvägningar och avgränsningar

När hela resan sker till fots är medianlängden på resan ungefär 1,6 km och andelen gångresor minskar kraftigt för resor över 2,5 km. Gångresor sker därmed i stor utsträckning lokalt och ett finmaskigt nätverk av gångvägar är grundläggande för att skapa en gångvänlig stad. Utöver de prioriterade stråken finns således en mängd andra gångbanor och gångvägar som är nödvändiga för att säkerställa lokal tillgänglighet.

Det prioriterade gångvägnätet syftar till att vara ett övergripande, sammanhängande system som knyter ihop stadsdelar och målpunkter som till exempel spårstationer, stora arbetsplatsområden, centrumfunktioner, skolor och idrottsplatser och här samlas större flöden av människor.

En kategori gångvägar som inte ingår i det prioriterade gångvägnätet är rekreativa stråk. De rekreativa gångstråken består av vägar med höga naturvärden eller kulturvärden. Dessa stråk utgör sällan de genaste kopplingarna utan det är andra kvaliteter som gör dem attraktiva för rekreation. Det rekreativa stråken sträcker sig genom naturområden, skogsmark, parker och längs med vatten. På vissa platser sammanfaller de rekreativa stråken med det prioriterade gångvägnätet. Då har stråket både höga naturvärden samtidigt som det knyter ihop viktiga målpunkter eller fungerar uppsamlande och har därmed stora gångflöden. Inom projektet Gångstråk Stockholm har 26 rekreativa stråk pekats ut i och runt Stockholms stad¹.

I utpekandet av de gångstråk som ingår i det prioriterade gångvägnätet har ingen hänsyn tagits till markägarskap eller rådighet – stråken är valda efter deras funktion och attraktionskraft ur ett fotgängarperspektiv. Ungefär 95 procent av det prioriterade gångvägnätet ligger inom stadens rådighet men där rådighet saknas kan staden inte på egen hand säkerställa gångbanornas skick och standard. Förhoppningen är dock att utpekandet av särskilt viktiga gångstråk kan ge stöd även till andra fastighetsägare och markförvaltare i deras åtgärdsplanering och prioritering.

Urval och klassificering

De stråk som ingår i det prioriterade gångvägnätet har valts ut och prövats med stöd i bland annat plandokument, räkningar av gångflöden, GIS-baserade stråkanalyser och platsbesök. Avstämning har även gjorts mot grannkommuner där prioriterade gångvägnät redan tagits fram. I nätet ingår både stråk där människor i hög utsträckning väljer att gå idag och där det finns potential till högre framtida gångflöden. Hur finmaskigt det prioriterade vägnätet är varierar bland annat beroende på bebyggelsestäthet och gatustruktur varför det kan skilja sig åt i olika delar av staden.

Det prioriterade gångvägnätet har klassificerats enligt följande stråktyper, som beskrivs separat nedan:

¹ [Gångstråk Stockholm - Stockholms stad \(motionera.stockholm\)](https://www.stockholm.se/motionera/stockholm)

- Huvudgångstråk
- Stadslivsstråk
- Framtida stråk
- Strategiska kopplingar

Huvudgångstråken

Huvudgångstråken utgör basen i det prioriterade gångvägnätet. De består av gena kopplingar som knyter ihop stadsdelar och viktiga målpunkter.

Utöver de grundläggande kraven som gäller för alla stadens gångbanor är det särskilt viktigt att säkerställa att huvudgångstråken är gena, trygga, tillgängliga, trafiksäkra, framkomliga och lättorienterade. Huvudgångstråken ska ha hög prioritet i drift- och underhållsplaneringen och där driftmåten inte möts bör det åtgärdas genom att, där det är möjligt flytta stolpar eller andra fasta föremål. I vissa fall kan breddningar behöva göras av gatan. De prioriterade huvudgångstråken ska också ligga till grund för prioriteringar vid tillståndsgivning och markupplåtelse.

Åtgärdsbehoven kan se olika ut i olika delar av nätet. I glesare bebyggelsemiljöer är åtgärder som att förbättra orienterbarheten, tillskapandet av gena kopplingar och trygghetsåtgärder extra viktiga medan det i tätare bebyggelsemiljöer handlar mer om att bredda gångbanor och ge plats åt stora gångflöden men också åt sittmöjligheter, uteserveringar, grönska, konst och annat som bidrar till folkliv och trivsel.

Stadslivsstråken

Stadslivsstråken är huvudgångstråk med särskilt höga urbana kvaliteter såsom hög bebyggelsestäthet, funktionsblandad bebyggelse, höga vistelsevärden, aktiva bottenvåningar och befolkade gaturum. Här möts många människor och balansen mellan vistelse och rörelse är viktig. Vistelsekvaliteter så som möblemang, lekelement, uteserveringar, ljusinstallationer, grönska och blommor med mera bidrar till trygghet och attraktivitet och är i sig en anledning till att det är många människor i gaturummet och samtidigt behöver också det stora flödet av gående få plats på gatan.

Annat som gör anspråk på ytorna längs med stadslivsstråken är parkering för cykel eller delad mobilitet, elbilsaddning, reklamskyltar, paketboxar och andra fysiska funktioner.

På stadslivsstråk blir därför breddmått och trängsel extra viktigt att ta hänsyn till. Vid nybyggnation och projekt där gatan omdisponeras behöver utrymme längs stadslivsstråken säkerställas både för höga gångflöden, för fysiska funktioner men också för funktioner som bidrar till ökad attraktivitet och trivsel. För att minimera risken för halkolyckor är det dock viktigt att gatan under vinterhalvåret möbleras på ett sätt som tillåter god drift.

I ytterstaden saknas ofta längre, sammanhängande stråk med urbana kvaliteter, varför andelen stadslivsstråk är lägre än i innerstaden. I ytterstaden finns också en annan typ av resmönster, där en stor andel av gångresorna har kollektivtrafiken som start- eller målpunkt. Vid kollektivtrafikens stationer finns ofta lokala centrumbildningar med höga vistelsekvaliteter som attraherar stora fotgängarflöden, folkliv och kommersiell aktivitet. Stadslivet i ytterstaden är, i högre utsträckning, koncentrerat till sådana platser snarare än urbana stråk. De stadslivsstråk som pekats ut i ytterstaden ligger därmed huvudsakligen i anslutning till lokala centrumbildningar eller vid kollektivtrafikens stationer, där gångflödena är extra höga, där människor möts och där det finns underlag för kommersiell verksamhet.

Framtida stråk

Framtida gångstråk är stråk där planarbete pågår och/eller det finns en konkret idé om framtida gatu- och bebyggelsestruktur. Här framhävs stråk vars utformning behöver ges särskild omsorg i samband med till exempel planeringen av ett investerings- eller exploateringsprojekt. De framtida gångstråken är stråk som efter genomförande antingen kommer att kategoriseras som huvudstråk eller stadslivsstråk. I samband med investerings- eller exploateringsprojekt bör särskild vikt läggas på att studera beräknade gångflöden och de olika anspråk på ytorna som kan förekomma utmed de framtida gångstråken för att säkerställa lämplig utformning.

Strategiska kopplingar

De *strategiska kopplingarna* är vagare i sin karaktär och inte nödvändigtvis relaterade till pågående eller planerade projekt. Strategiska kopplingar omfattar huvudsakligen saknade gångförbindelser som kan hjälpa till att överbrygga barriärer eller åstadkomma genare gångvägar mellan målpunkter. Ofta omfattar de strategiska kopplingarna idéer kring broar eller tunnlar vars eventuella genomförande, på grund av investeringens storlek, ligger längre in i framtiden och behöver prioriteras mot andra angelägna

infrastrukturinvesteringar. Utpekandet av strategiska kopplingar görs för att markera en ambition för gångvägnätets långsiktiga utveckling och undvika att kommande exploaterings- eller investeringsprojekt omöjliggör ett framtida genomförande.

Råd vid planering och utformning av prioriterade stråk

Generella riktlinjer och råd för utformning av all gånginfrastruktur i Stockholms stad återfinns i *Planera för gående*² och *Gata Stockholm*³.

Ett viktigt planeringsideal att ta med sig vid planering för gående är att alla människor i staden ska kunna förflytta sig i, få tillgång till och kunna använda stadens miljöer, på jämlika villkor. Med så kallad ”universell utformning” säkerställs att alla människor kan nyttja infrastrukturen. Universell utformning utgår från mångfalden hos befolkningen och innebär till exempel att miljöer, information och tjänster utformas så att de kan användas av så många som möjligt, utan behov av anpassning i efterhand.⁴

Utöver de grundläggande kraven som gäller för alla stadens gångbanor är det särskilt viktigt att säkerställa att huvudgångstråken är gena, trygga, tillgängliga, trafiksäkra, framkomliga och lättorienterade. Nedan följer exempel på vad som, utöver det som står i handböckerna, kan vara bra att tänka på.

Genhet

Det prioriterade gångvägnätet är utpekat för att de ingående stråken utgör de genaste kopplingarna mellan målpunkter. Genheten är viktig att upprätthålla och där så är möjligt, ytterligare förbättra. På en mer detaljerad nivå kan genhet skapas i det prioriterade gångvägnätet genom till exempel en genomtänkt placering av övergångsställen, hårdgöra stigar som trampats upp eller skapa nya korsningsmöjligheter. Detta blir extra viktigt vid tillfällig omledning av gående vid till exempel vägarbeten. Omvägar för gående bör undvikas genom att till exempel uppföra tillfälliga övergångsställen där så behövs.

Nivåskillnader bör minimeras i hela det prioriterade gångvägnätet. Där det förekommer naturligt i landskapet bör olika alternativ

² [Planera för gående \(tillstand.stockholm\)](#)

³ [Handbok Gata Stockholm \(tillstand.stockholm\)](#)

⁴ Föreskrifter och råd avseende tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning finns bland annat i Boverkets föreskrifter BFS 2011:5.

överbägas då olika grupper av människor har olika behov. Där det endast finns trappor bör de kompletteras med till exempel ramper och där det endast finns tillgänglighetsanpassade alternativ kan kompletterande trappor överbägas för att erbjuda både tillgängliga och gena alternativ.

Markmaterial och beläggning

Markmaterialet på det prioriterade gångvägnätet ska vara hårdgjort och jämnt för god framkomlighet och för att undvika risken att snubbla. Det är extra viktigt att markbeläggningen har god friktion och är halksäker oavsett väderlek. Markmaterialet ska vara lätt att drifva och underhålla (även vintertid). Skarvar och nivåskillnader bör minimeras över gångbanorna.

Där ojämn markbeläggning förekommer bör den bytas ut eller kompletteras med infällda ytor med jämn beläggning.

Gångpassager

Gående bör prioriteras högt i korsningspunkterna längs med det prioriterade gångvägnätet. Detta kan göras genom att till exempel hastighetsäkra icke signalreglerade gångpassager.

Signalanläggningarna på det prioriterade gångvägnätet ska vara väl anpassade till gåendes förutsättningar och tillgodose hög framkomlighet och god tillgänglighet. Möjligheten att med signalåtgärder prioritera gåendes framkomlighet bör prövas i det prioriterade gångvägnätets konfliktpunkter. Alla typer av gångpassager ska utföras enligt stadens typritningar.

Orienterbarhet

Längs med de prioriterade gångvägnätet kan det speciellt i ytterstaden vara svårt att hitta mellan målpunkterna då gångvägnätet saknar en tydlig struktur, går i flera nivåer eller innehåller många riktningsförändringar. Viktiga åtgärder är då att göra gångvägarna mer lättorienterade. Det kan göras med hjälp av vägvisning mellan viktiga målpunkter men även med kartor, avståndsinformation eller med skyltar i ett formspråk som visar att du rör dig längs ett prioriterat gångstråk. Ett annat exempel är att komplettera gånginfrastrukturen med nya och gena kopplingar.

Även andra mer lokala målpunkter som exempelvis busshållplatser och övergångsställen bör vara utformade så att de tydligt framträder mot omgivningen för att underlätta orienterbarheten.

Utrymme

I handboken *Planera för gående* finns beskrivet vilka bredder som rekommenderas på olika gångbanor utifrån flöden och hur många gående som kan vistas i bredd. Dessa breddangivelser gäller också vid planering av det prioriterade gångvägnätet. Det bör dock förtydligas att lokala avsmalningar i form av till exempel dåligt placerade stolpar, uteserveringar, reklamvitriiner eller annan möblering kan innebära att hela stråk eller kvarter får sämre vinterväghållning då samma maskin kör genom hela stråket.

På stadslivsstråken är det extra viktigt att breddmättet tillåter stora gångflöden och samtidigt kan ge plats åt grönska, sittmöjligheter, uteserveringar, konst och annat som bidrar till folkliv och trivsel. I de fall en generös möbleringszon saknas och inte går att tillskapa genom omdisponering av gatan bör cykelparkering, reklamvitriiner, laddstolpar och annan typ av fast möblering i så stor mån som möjligt undvikas på stråken eller placeras i vägbanan.

Trygghet och säkerhet

I glesare bebyggelsemiljöer är åtgärder som förstärker tryggheten av extra betydelse. Lämpliga åtgärder för detta syfte är till exempel att förbättra belysningen samt ta bort sly och annan växtlighet som gör miljön oöverblickbar. I tunnelmiljöer kan tryggheten stärkas genom exempelvis ljusa färgval, förstärkt belysning och undanröjda hinder som försvårar överblickbarheten.

Med fler och större mångfald av människor i rörelse upplevs också staden som tryggare. Levande bottenvåningar med butiker, caféer, restauranger och uteserveringar bidrar till fler människor i stadsrummet. Det kan också vara aktuellt att tillföra sittmöjligheter, lekelement, grönska eller konstinstallationer längs med det prioriterade gångvägnätet för att fler människor ska vilja vistas i miljön. För vissa grupper kan till exempel sittmöjligheter ge den trygghet och säkerhet som krävs för att våga och kunna ta sig ut till fots.

I den täta staden har även levande bottenvåningar med butiker, caféer, restauranger och uteserveringar betydelse för tryggheten. För att en miljö ska vara trygg och säker för gående krävs bland annat att fordonstrafiken håller låg hastighet, men också att gånginfrastrukturen är tillgänglighetsanpassad och väl underhållen för att bland annat undvika fallolyckor. Gångbanorna längs de prioriterade stråken ska också vara tydligt åtskilda från cykelbanor och körbanor.